

DOI: <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2025-84-19>
УДК (UDC): 378.147

А. В. НЕСМЯНОВИЧ,
аспірант кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти
e-mail: andrey.nesm57@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-3891-6224>
¹Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

ДИЗАЙНЕРСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ: СУТНІСТЬ ТА УМОВИ ФОРМУВАННЯ

Мета. Мета статті – визначення сутності та умов формування й розвитку дизайнерської компетентності майбутніх педагогів професійного навчання.

Методи. Аналіз нормативно-правової документації, філософської, психолого-педагогічної та методичної літератури, синтез, систематизація, узагальнення, зіставлення.

Результати. Визначено, що дизайнерська компетентність майбутнього педагога професійного навчання – це невід’ємний компонент професійної компетентності, що забезпечує готовність до дизайн-діяльності, яка включає сукупність відповідних теоретичних знань, практичних навичок і особистісних якостей, спрямованих на успішну реалізацію майбутньої професійної діяльності. Зміст і структура дизайнерської компетентності майбутніх педагогів професійного навчання визначається специфікою їхньої майбутньої професійної діяльності. Під формуванням й розвитком дизайнерської компетентності в майбутнього педагога професійного навчання розуміємо послідовний процес якісної зміни особистості здобувача професійно-педагогічної освіти, спрямований на здобуття компонентів дизайнерської компетентності, пов’язаний з досягненням її заданого рівня. На підставі здійснених аналітико-синтетичних процедур було визначено, що шляхом інтеграції компетентнісного, дименціонального й проектного підходів може відбуватися формування й розвиток дизайнерської компетентності майбутніх педагогів професійного навчання, науковим забезпеченням якої є система принципів: інтегративності; індивідуалізації; ситуативності; рівновесності; партисипативності.

Висновки. Аналіз психолого-педагогічної літератури, узагальнення педагогічного досвіду дозволили виявити та сформулювати педагогічні умови формування й розвитку дизайнерської компетентності майбутнього педагога професійного навчання: 1) застосування комплексу міждисциплінарних професійно-орієнтованих завдань; 2) стимулювання проектного мислення здобувачів професійно-педагогічної освіти; 3) активізація їх творчої діяльності. Перспективними напрямками подальших наукових досліджень можуть стати шляхи та засоби вдосконалювання, а також створення моделі формування й розвитку дизайнерської компетентності майбутніх педагогів професійного навчання.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: дизайнерська компетентність, педагогічний дизайн, дизайн-мислення, педагог професійного навчання, педагогічні умови.

Як цитувати: Несмянович А. В. Дизайнерська компетентність майбутнього педагога професійного навчання: сутність та умови формування. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2025. Вип. 84. С. 223-233. <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2025-84-19>

In cites: Nesmyanovych A. V. (2025). Design competence of future teacher of vocational education: essence and conditions for formation. *Problems of Engineering Pedagogic Education*, (84), 223-233. <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2025-84-19> (in Ukrainian)

Актуальність дослідження і постановка проблеми

Актуальність дослідження пов'язана з тим, що в усьому світі йде безперервний процес удосконалення професійної освіти. Це положення повною мірою стосується професійної підготовки фахівців у галузі дизайн-освіти, оскільки динамізм сучасних соціальних перетворень дозволяє відзначити проникнення дизайну в усі сфери людської діяльності та охоплення всіх аспектів матеріально-просторового оточення людини. Таким чином, можна відзначити наявність підстави для вдосконалювання процесу підготовки фахівців у вищій школі, взагалі, та майбутніх педагогів професійного навчання до здійснення майбутньої професійної діяльності, зокрема. Це підтверджує актуальність зазначеної проблематики на соціально-педагогічному рівні.

Водночас, сьогодні відзначається введення компетентнісного підходу в практичну складову освіти, у зв'язку з чим проблема формування й розвитку компетентності випускників ЗВО значно актуалізувалася. У педагогіці вищої школи накопичено достатній досвід з формування й розвитку компетентності в майбутніх викладачів, однак при всьому різноманітті робіт, присвячених компетентності педагога, ми змушені констатувати, що досліджень, які б розглядали власне аспект формування й розвитку дизайнерської компетентності в педагогів професійного навчання в процесі їхньої підготовки не проводилося: зокрема не визначене поняття «дизайнерська компетентність майбутніх педагогів професійного навчання», не розкрито зміст і структуру цієї компетентності, не виявлені критерії і рівні розвитку дизайнерської компетентності, відсутня науково обґрунтована педагогічна модель розвитку дизайнерської компетентності в майбутніх педагогів професійного навчання, не визначені та теоретично не обґрунтовані педагогічні умови її формування й розвитку. Все це визначає науково-теоретичний рівень

актуальності названої проблеми.

Аналіз практики дозволяє констатувати слабку орієнтацію майбутніх педагогів професійного навчання в галузі дизайнерської компетентності. Також слід зазначити безупинно зростаючі можливості дидактичних технологій і недостатню розробленість умов їх застосування, а також проблему підготовки й перепідготовки педагогічних кадрів. До цього слід додати проблеми визначення вектора підготовки, створення концепції, стандартів, навчально-програмної документації й методичних посібників, що визначає науково-методичний рівень актуальності досліджуваної проблеми.

Таким чином, проблема формування й розвитку дизайнерської компетентності майбутніх педагогів професійного навчання визначається низкою об'єктивно-існуючих протиріч між:

- зрослими потребами сучасного суспільства в педагогах професійного навчання, які володіють високим рівнем дизайнерської компетентності, і не повністю реалізованими можливостями вищих закладів освіти з їхньої підготовки;

- існуванням досліджень, присвячених проблемам дизайн-освіти, і неоднозначною теоретичною розробленістю розвитку дизайнерської компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в освітньому просторі вищої школи;

- існуючими вимогами до рівня розвитку дизайнерської компетентності майбутніх фахівців і недостатністю змістовно-методичного забезпечення цього процесу.

Усі ці протиріччя визначили проблему дослідження, яка полягає в пошуку й науковому обґрунтуванні сутності та умов формування й розвитку дизайнерської компетентності майбутніх педагогів професійного навчання.

Аналіз досліджень та публікацій

Розгляду особливостей і характеристик дизайн-мислення були присвячені дослідження українських та

іноземних науковців: Б. Барнета [1], І. Гардабхадзе [3], Д. Еванза [1], К. Cook [11], S. Bush [11].

Проблеми дизайн-освіти та педагогічного дизайну в Україні досліджували: Н. Бондаренко [2], С. Жуковська [4], Т. Іщенко [4], О. Марковець [5], О. Пасько [2], В. Стрілець [7], В. Тименко [8], О. Фурса [9].

Формування компетентності

педагогів професійного навчання розглядали як вітчизняні, так і зарубіжні вчені: G. Ashimkhanova [10], A. Autaeva [10], L. Abdurakhimov [14], Z. Karabaeva [12], N. Karimova [13], A. Musurmanova [12], Z. Olexyuk [10], A. Rymkhanova [10], K. Turaev [14], R. Xamroevich [12].

Постановка завдання

Мета статті – визначення сутності та умов формування й розвитку дизайнерської компетентності майбутніх педагогів профнавчання. Задля її досягнення було поставлено такі завдання: сформулювати дефініцію поняття «дизайнерська компетентність майбутнього педагога професійного навчання»; визначити, що розуміється під формуванням дизайнерської компетентності в

майбутнього педагога профнавчання; розробити підходи та принципи формування й розвитку дизайнерської компетентності майбутніх педагогів профнавчання; виділити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови щодо успішного формування й розвитку їхньої дизайнерської компетентності та зробити відповідні висновки.

Виклад основного матеріалу

Проведений аналіз стану дослідження проблеми в теорії й практиці вищої професійної освіти показав, що орієнтація на розвиток дизайнерської компетентності майбутніх педагогів професійного навчання визначена соціально-економічними перетвореннями сучасного суспільства, проникненням дизайну в усі сфери людської діяльності й охоплення ним усіх аспектів матеріально-просторового оточення людини. Особливого значення це набуває під час інформатизації всього суспільного життя. Це спричинило появлення нового поняття – інформаційний дизайн, під яким розуміється «галузь дизайну, практика художньо-технічного оформлення й подання різної інформації з урахуванням ергономіки, функціональних можливостей, психологічних критеріїв сприйняття інформації людиною, естетики візуальних форм й деяких інших факторів» [1, с.16]. Основне завдання інформаційного дизайну полягає в повідомленні користувачу (читачу, глядачу, здобувачу освіти і т. д.) найбільшого обсягу інформації протягом найменшого часу. Прикладами продуктів інформаційного дизайну є: презентації, мультимедійні й друковані видання, графічні ілюстрації підручників, діаграми, схеми, креслення, сайти й багато чого іншого. Інформаційний дизайн фокусується на візуальних елементах, таких як типографіка, макет і

колір. Використовуючи різні кольори, шрифти й графіку, фахівець з інфодизайну виділяє головне, поступово подаючи інформацію згідно зі ступенем її важливості.

Такий перебіг подій спричиняє запит суспільства на вдосконалювання процесу підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. Однак дотепер цей процес досліджувався недостатньо. У педагогіці не надано вичерпного визначення поняття «дизайнерська компетентність майбутніх педагогів професійного навчання», що потребує з'ясування його сутності через зміст понять «компетентність», «дизайн», «педагог професійного навчання». Виходячи з різних підходів провідних вчених до сутнісної характеристики компетентності в цілому, при співвідношенні цього поняття з поняттями знання, уміння, навички, володіння, готовність, здатності види й завдання діяльності тощо пропонується таке розуміння поняття «дизайнерська компетентність майбутнього педагога професійного навчання».

Дизайнерська компетентність майбутнього педагога професійного навчання – це невід'ємний компонент професійної компетентності, що забезпечує готовність до дизайн-діяльності, яка включає сукупність відповідних теоретичних знань, практичних навичок і особистісних якостей, спрямованих на

успішну реалізацію майбутній професійній діяльності.

Зміст і структура дизайнерської компетентності майбутніх педагогів професійного навчання визначається специфікою професійної діяльності майбутнього фахівця – педагога професійного навчання. Згідно з нормативними документами та виконуваними видами професійної діяльності, у складі дизайнерської компетентності педагогів профнавчання можна виділити такі її види: художньо-естетична, виробничо-технологічна, проєктна, технічна, науково-дослідна, організаційно-економічна й комунікативна компетентності. При цьому «важливу роль у формуванні й розвитку дизайнерської компетентності відіграють професійно значимі якості особистості: естетичний смак, проєктне мислення, креативність, самостійність, а також досвід навчально-професійної дизайнерської діяльності» [8, с.138].

Під формуванням й розвитком дизайнерської компетентності в майбутнього педагога професійного навчання ми розуміємо послідовний процес якісної зміни особистості здобувача професійно-педагогічної освіти, спрямований на здобуття компонентів дизайнерської компетентності, пов'язаний з досягненням заданого рівня дизайнерської компетентності майбутнього фахівця в процесі професійної підготовки.

Підготовка майбутніх педагогів професійного навчання неможлива без адекватної теоретико-методологічної основи, що відбиває поточні зміни в соціально-економічній, освітній і науковій сферах. Враховуючи існуючу в теорії й практиці вищої професійної освіти тенденцію синтезу вже відомих раніше теоретико-методологічних підходів, виявляється доцільною інтеграція компетентнісного, дименціонального й проєктного підходів, окремі елементи якої проглядаються протягом усієї історії розвитку людської думки й можуть бути детерміновані в руслі розвитку існуючої проблематики.

Результатом підготовки майбутнього фахівця в закладі вищої освіти, згідно з державними документами з модернізації освіти, повинна виступити його професійна

компетентність. Компетентнісний підхід, як правило, пов'язаний із замовленням на освіту з боку роботодавців – тих, кому потрібний компетентний працівник. Такий підхід передбачає увагу на конкретних результатах освіти. Переваги тут віддаються не сумі засвоєних знань, а можливостям людини виконувати професійну діяльність в різних проблемних ситуаціях. Під компетентнісним підходом, як правило, розуміється цілеспрямованість і цілезаданість освітнього процесу, при якому компетентності визначають вищий узагальнений рівень знань, умінь і навичок майбутнього педагога професійного навчання.

Дименсіональний підхід (від англ. «dimensio» – розміри, розмірності) характерний для менеджменту й психології. Одиницю «виміру менеджерської поведінки», запропоновану американським професором Г. Юклом (Gary Yukl) [15], ми екстраполювали на предмет нашого дослідження, оскільки цей підхід дає повне уявлення про зміст дизайн-діяльності майбутніх педагогів професійного навчання. При застосуванні дименсіонального підходу до розвитку дизайнерської компетентності майбутніх педагогів професійного навчання нами виділені такі дименсії (розмірності): увага до дисципліни, сприяння роботі (у процесі практичної діяльності здобувача освіти); вирішення проблем професійного характеру; акцентування ефективності (рефлексія діяльності), комунікативність, організаторська культура, стійкість особистості. Дименсіональний підхід дозволяє відбирати найбільш ефективні методи розвитку дизайнерської компетентності.

Проєктний підхід ґрунтується на теорії проєктного навчання (Дж. Дьюї, У. Кілпатрік, В. Симоненко й ін.). При розвитку дизайнерської компетентності майбутнього педагога професійного навчання проєктний підхід дозволяє спеціально організувати викладачем і самостійно виконати здобувачами освіти комплекс дій у процесі планування й виконання практичних завдань, що поступово ускладнюються, і проєктів, що завершуються створенням готового продукту. Дидактична цінність проєктного підходу при формуванні й розвитку

дизайнерської компетентності майбутніх педагогів професійного навчання полягає у використанні самостійної проєктно-художньої діяльності здобувачів освіти як основного засобу розвитку їхньої навчально-професійної дизайнерської компетентності.

Інтеграції компетентнісного, дименціонального й проєктного підходів у розвитку дизайнерської компетентності майбутніх педагогів професійного навчання дозволяє: більш точно визначити номенклатуру й логіку розвитку значимих у професійному плані знань, умінь і якостей особистості; створити більш досконалу й аналітично перевірену систему показників рівня професійної компетентності майбутнього фахівця на всіх етапах його підготовки; придбати здобувачу освіти особистісний досвід творчості, тобто досвід комбінування й модернізацію відомих рішень при вирішенні різних завдань для досягнення нового результату, продиктованого мінливими зовнішніми умовами; підвищити активність здобувачів освіти як суб'єктів освітнього процесу, підсилити роль самоосвіти, самонавчання, саморозвитку.

Науковим забезпеченням формування й розвитку дизайнерської компетентності майбутніх педагогів професійного навчання може бути система певних принципів:

- принцип інтегративності – припускає міжпредметну інтеграцію, здійснювану у формі міжпредметних зв'язків дисциплін галузевої підготовки, теоретичного й практичного навчання, інтеграції організаційних форм, засобів і методів навчання відповідно до поставленої мети;

- принцип індивідуалізації – передбачає таку організацію процесу освіти, завдяки якій відбір способів (методів, засобів і форм) навчання зумовлюється індивідуальними здібностями й інтересами здобувачів освіти;

- принцип ситуативності – дозволяє відтворювати в трансформованому вигляді фактори, що впливають на поведінку його учасників;

- принцип рівності – припускає можливість просування особистості від одного рівня розвитку дизайнерської компетентності до іншого;

- принцип партисипативності

вимагає взаємодії викладача й здобувача освіти для вироблення й реалізації спільного вирішення якої-небудь проблеми.

Розвиток дизайнерської компетентності майбутнього педагога професійного навчання - це система, яка може успішно функціонувати лише при наявності певного комплексу педагогічних умов, під якими ми розуміємо обставини (заходи), створювані в освітньому процесі ЗВО, котрі повинні забезпечити здобувачам освіти досягнення більш високого рівня дизайнерської компетентності.

Аналіз психолого-педагогічної літератури [4, 5, 7-9, 13], узагальнення педагогічного досвіду та власні міркування у цьому напрямку дозволили виявити та сформулювати такі педагогічні умови щодо успішного формування й розвитку дизайнерської компетентності майбутнього педагога професійного навчання: 1) застосування комплексу міждисциплінарних професійно-орієнтованих завдань; 2) стимулювання проєктного мислення здобувачів професійно-педагогічної освіти; 3) активізація їх творчої діяльності.

Розглянемо коротко сутність кожної виділеної педагогічної умови.

Перша педагогічна умова формування й розвитку дизайнерської компетентності майбутнього педагога професійного навчання – вживання сукупності міжпредметних професійно-орієнтованих завдань.

Питання взаємозалежності знань є злбоденною для всіх видів вищої освіти, а для дизайнерської – особливо, оскільки професійна діяльність педагога професійного навчання має відверто виражений інтегративний характер. Міждисциплінарна інтеграція в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців в галузі дизайн-освіти здійснюється у формі зв'язків дисциплін галузевої підготовки, передбачених навчальним планом та відповідними робочими навчальними програмами. Одним зі способів інтеграції є навчальні професійно орієнтовані завдання з міжпредметним змістом. Термін «навчальні професійно орієнтовані завдання» у науковій літературі визначається як «різноманітні за змістом й обсягом види самостійної навчальної роботи, виконувані за вказівкою викладача

ЗВО» [4, с.6].

Надалі під такими завданнями ми будемо розуміти задану мету дизайнерської освіти щодо засвоєння майбутніми фахівцями певного фрагмента навчального матеріалу, що орієнтує їх на розвиток дизайнерської компетентності. Відповідно, виникає потреба у визначенні низки вимог, що ставляться до таких завдань. Найбільш обґрунтованим та таким, що відповідає цілям нашого дослідження, є такий комплекс вимог: повнота; наявність ключових завдань; зв'язаність; зростання труднощів у кожному рівні системи навчання (мінімальному, загальному й просунутому); цільова орієнтація; цільова достатність; психологічна комфортність.

Навчальні міждисциплінарні професійно-орієнтовані завдання є способом організації діяльності здобувачів освіти у навчальному процесі. Тому при плануванні їх застосування доцільним буде визначення організаційної форми процесу навчання, у якості якої можуть виступати лекції, семінари, практичні заняття, практикуми. Завдання, застосовувані в процесі розвитку дизайнерської компетентності, умовно можна розділити на три групи: предметно-когнітивні, практико-функціональні, практико-орієнтовані. Предметно-когнітивні завдання містять особистісний компонент у мінімальному ступені. У таких завданнях аналізуються ситуації, пов'язані з отриманням і застосуванням професійних знань. Функціональні завдання з практики орієнтовані на відтворення різних видів діяльності зі заздалегідь передбачуваними результатами. Під час розв'язання таких завдань здобувачі освіти набувають професійних навичок і беруть участь у груповій роботі. Практично-орієнтовані завдання націлені на реалізацію самостійних творчих рішень у ситуаціях, які імітують професійну діяльність. Сукупність професійно-орієнтованих завдань застосовується в процесі навчання не лише в окремих темах програми, а й пронизує всі стадії підготовки дизайнерів і всі види їхнього навчання (теоретичного й практичного, аудиторного та позааудиторного, керованого та самостійного тощо).

Другою педагогічною умовою розвитку дизайнерської компетентності

майбутнього педагога професійного навчання є стимулювання проєктного мислення здобувачів освіти.

З огляду на думки різних науковців у цій галузі, можна констатувати, що проєктне мислення здобувачів освіти – це особлива форма психічної діяльності людини, яка поєднує в собі різні види розумових операцій, спрямовані на формування проєктного задуму, вироблення оптимальних рішень проєктних творчих завдань, вибір матеріалів і засобів відображення й візуалізації, планування творчого процесу професійної діяльності з урахуванням специфіки проєктної ситуації. Проєктне мислення здобувачів освіти «забезпечує самостійне розв'язання нових для них проблем, глибоке, високого рівня засвоєння знань, швидкий темп оволодіння, широту їх переносу у відносно нові умови, тобто успішність виконання навчальної діяльності» [3, с.13].

Згідно з науковими даними Б. Барнет і Д. Еванз, дизайнерське мислення, як правило, містить у собі такі параметри:

- «конструктивність – здатність обирати оптимальне конструктивне рішення у комбінації з естетичною цінністю конструкції в цілому або її окремих елементів;

- доцільність – здатність пов'язувати поставлене завдання із власним задумом, досягнення поставленої мети;

- раціональність – вибір найбільш вигідних, ощадливих, розумних засобів для реалізації мети, зручність винаходу;

- новизна й оригінальність – нешаблонність, використання нестандартних форм, методів, способів розв'язку завдання, продуктивні способи діяльності;

- стильове чуття – розуміння художніх особливостей загальної групи предметів;

- колірна гармонія – вміння створити колірні комбінації, що роблять враження колористичної урівноваженості, цілісності, єдності;

- гнучкість – здатність висловлювати різноманіття різнопланових ідей» [1, с.18].

Аналіз наукової літератури (філософської, соціологічної, психологічної та інших) показав, що на сьогодні в науці досить глибоко і всебічно проаналізована та

вивчена соціально-психологічна природа стимулів навчання. Стимули зазвичай визначаються як спонукальні причини різних видів людської діяльності. У науковому контексті до стимулів відносять будь-які засоби, які спонукають активну діяльність здобувача освіти. Стимулювання проєктного мислення здобувача освіти ми розглядаємо як процес формування позитивних динамічних змін у проєктному мисленні спеціаліста під впливом освіти та створення певного соціокультурного середовища.

У процесі розвитку дизайнерської компетентності майбутнього педагога професійного навчання до стимулів проєктного мислення належать: методи (уява, аналіз, синтез, пояснення, проєктування, проблемні та дискусійні методи, методи рефлексії тощо); засоби навчання (проблемні завдання, слайди, відеофільми, об'єкти проєктування, творчі ситуації, проєкти тощо); форми (дискусії, захист проєктів, практикуми, конкурси, виставки, конференції тощо).

Загалом значущість стимулів проєктного мислення в процесі розвитку дизайнерської компетентності майбутніх педагогів профнавчання проявляється в тому, що вони: сприяють формуванню допитливості та інтересу до цієї діяльності у майбутнього фахівця; дозволяють диференціювати та індивідуалізувати пізнавальну діяльність здобувача освіти; забезпечують розвиток саморегуляції навчання кожного здобувача освіти.

Третьою педагогічною умовою будемо вважати активізацію творчої діяльності майбутнього педагога профнавчання.

Активізація творчої активності є насамперед організація викладачем дій здобувачів освіти, спрямованих на усвідомлення й вирішення конкретних

навчальних проблем. При цьому «активність розглядається не просто як діяльнісний стан здобувача освіти, а як якість цієї діяльності, у якій проявляється його особистість та ставлення до змісту, характеру діяльності й прагнення мобілізувати свої морально-вольові зусилля на досягнення навчально-пізнавальних цілей» [6, с.16].

Питання активізації пізнавальної діяльності в педагогічній науці розглядається досить детально. Найбільш актуальними способами активізації навчальної діяльності (в нашому випадку – творчої) є: створення сприятливої атмосфери; збагачення оточення здобувачів освіти новими предметами та стимулами для розвитку пізнання; заохочення до формулювання оригінальних ідей; забезпечення можливості здобувачам освіти ставити як теоретичні, так і практичні запитання; забезпечення умов для здійснення вправ на практиці; широке використання творчих запитань з різних галузей; застосування особистого прикладу викладача щодо творчого підходу до вирішення проблем.

У цілому активізація творчої діяльності з формування й розвитку дизайнерської компетентності здобувачів освіти, на наш погляд, дозволить: сформулювати теоретичну й практичну базу дизайнерської компетентності; підсилити спонукання здобувачів освіти до творчої дії; поступово перебудовувати діяльність із відтворюючого рівня засвоєння знань на продуктивний та творчий рівні; збільшити частку самостійної творчої роботи здобувачів освіти; за більш короткий строк (у порівнянні із традиційним навчанням) педагогові добитися гарних результатів у справі формування й розвитку дизайнерської компетентності.

Висновки

до сутнісної характеристики компетентності було визначено, що дизайнерська компетентність майбутнього педагога професійного навчання – це невід'ємний компонент професійної компетентності, що забезпечує готовність до дизайн-діяльності, яка включає сукупність відповідних теоретичних знань, практичних навичок і особистісних якостей, спрямованих на успішну

1. Актуальність проблеми розвитку дизайнерської компетентності майбутніх педагогів професійного навчання обумовлена вдосконалюванням професійно-педагогічної освіти, змінами соціально-економічних умов, розширенням сфери дизайну, недостатньою розробленістю цієї проблеми в теорії й практиці педагогіки вищої школи.

2. Виходячи з різних підходів учених

реалізацію майбутній професійній діяльності. Зміст і структура дизайнерської компетентності майбутніх педагогів професійного навчання визначається специфікою професійної діяльності майбутнього фахівця – педагога професійного навчання.

3. Під формуванням й розвитком дизайнерської компетентності в майбутнього педагога професійного навчання ми розуміємо послідовний процес якісної зміни особистості здобувача професійно-педагогічної освіти, спрямований на здобуття компонентів дизайнерської компетентності, пов'язаний з досягненням заданого рівня дизайнерської компетентності майбутнього фахівця в процесі професійної підготовки.

4. На підставі здійснених аналітико-синтетичних процедур було визначено, що шляхом інтеграції компетентнісного, дименціонального й проєктного підходів може відбуватися формування й розвиток дизайнерської компетентності майбутніх педагогів професійного навчання, науковим забезпеченням якої є система принципів: принцип інтегративності; принцип

індивідуалізації; принцип ситуативності; принцип рівневості; принцип партисипативності.

5. Аналіз психолого-педагогічної літератури, узагальнення педагогічного досвіду дозволили виявити та сформулювати такі педагогічні умови щодо успішного формування й розвитку дизайнерської компетентності майбутнього педагога професійного навчання: 1) застосування комплексу міждисциплінарних професійно-орієнтованих завдань; 2) стимулювання проєктного мислення здобувачів професійно-педагогічної освіти; 3) активізація їх творчої діяльності.

Перспективи подальших досліджень. Перспективними напрямками подальших наукових досліджень, на наш погляд, можуть стати: шляхи та засоби вдосконалювання дизайнерської компетентності майбутніх педагогів професійного навчання на основі інших теоретико-методологічних підходів; створення моделі формування й розвитку дизайнерської компетентності майбутніх педагогів професійного навчання.

Конфлікт інтересів

Автор заявляє, що конфлікту інтересів щодо публікації цього рукопису немає. Крім того, автор повністю дотримувався етичних норм, включаючи плагіат, фальсифікацію даних та подвійну публікацію.

Список використаної літератури

1. Барнет, Б., Еванз, Д. Дизайн-мислення. Спроектуй своє життя, К.: Наш формат, 2018, 224 с.
2. Бондаренко, Н., Пасько, О. Особливості підготовки майбутніх фахівців дизайну у закладах вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 61. Том 1. С. 58-63. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-1-10>.
3. Гардабхадзе, І. Дизайн-мислення як засіб адаптації до соціальних трансформацій у постцифровий період. *Дизайн-освіта як галузь креативних індустрій: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 18-19 квітня 2019 р.* К.: КНУКіМ, 2019. С. 11-15. URL: https://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/nuk_konf/19/4.pdf.
4. Іщенко, Т., Жуковська, С. Технології педагогічного дизайну при створенні електронних програмно-методичних комплексів у Науково-методичному центрі ВФПО. *Інформаційно-ресурсне забезпечення освітнього процесу в умовах діджиталізації суспільства: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 11 листопада 2020 р.* Київ: Науково-методичний центр ВФПО, 2020. С. 4-7. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722560/1/Zbirnuk_materialiv.pdf.
5. Марковець, О. Проєктування та створення освітнього контенту за допомогою платформи графічного дизайну – Canva. *Інформаційно-ресурсне забезпечення освітнього процесу в умовах діджиталізації суспільства: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 11 листопада 2020 р.* Київ: Науково-методичний центр ВФПО, 2020. С. 234-236. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722560/1/Zbirnuk_materialiv.pdf.
6. Оршанський, Л., Нищак, І., Павловський, Ю. Педагогічні умови формування творчої

- активності майбутніх учителів трудового навчання у процесі професійної підготовки, *Молодь і ринок*. 2022. № 1/199. С. 12-18. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.254027>
7. Стрілець, В. Стратегії й концепти постіндустріального дизайну. *Дизайн-освіта як галузь креативних індустрій: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 18-19 квітня 2019 р.* К.: КНУКіМ, 2019. С. 16-20. URL: https://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/nuk_konf/19/4.pdf
 8. Тименко, В. Педагогічний дизайн у вищих професійних навчальних закладах технічного профілю. *Дизайн-освіта майбутніх фахівців на сучасному етапі освітньої практики: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., (18-19 берез. 2015 р., м. Полтава)*. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. С. 133-147. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/5210>
 9. Фурса, О. Феномен дизайн-освіти у контексті становлення дизайну і системи професійної підготовки майбутніх дизайнерів. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент*. 2020. № 15. С. 5-26. DOI: <https://doi.org/10.37041/2410-4434-2020-15-1>
 10. Ashimkhanova, G., Autaeva, A., Rymkhanova, A., Olexyuk, Z. Formation of inclusive competence of future special education teachers. *Journal of Advanced Pharmacy Education & Research [JAPER]*. 2024. No. 14 (4). Pp. 155-162. DOI: <https://doi.org/10.51847/cuvdEhj7Nl>
 11. Cook, K. L., Bush, S. B. Design Thinking in Integrated STEAM Learning: Surveying the Landscape and Exploring Exemplars in Elementary Grades. *School Science And Mathematics*. 2018. No. 118(3-4). Pp. 93-103. DOI: <https://doi.org/10.1111/ssm.12268>
 12. Karabaeva, Z., Musurmanova, A., Xamroevich, R. Improving the Competence of Future Vocational Education Teachers based on Modular-Rating Education. *International Journal of Engineering and Advanced Technology (IJEAT)*. 2019. Vol. 9. Iss. 1. Pp. 6903-6906. DOI: <https://doi.org/10.35940/ijeat.A2997.109119>
 13. Karimova, N. Content and structure of professional education teacher's professional competence. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences. Progressive Academic Publishing. UK*. 2020. Vol. 8. No. 9. Pp. 131-134. URL: <https://surl.li/akibcy>
 14. Turaev, K., Abdurakhimov, L. Model of development of design competence of future drawing science teachers. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*. 2020. Vol. 8. No. 11. Part II. Pp. 252-258. URL: <https://surl.li/kkcidiq>
 15. Yukl, G. *Leadership in organizations* (Ninth edition, Global edition), Pearson Education, Harlow. United Kingdom, 2020. 564 p.

Стаття надійшла до редакції 28.03.2025

Стаття рекомендована до друку 03.05.2025

A. V. NESMYANOVYCH,

PhD student of the Department of Pedagogics, Technique and Management of Education

e-mail: andrey.nesm57@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-3891-6224>

V. N. Karazin Kharkiv National University,

4, Svobody Square Kharkiv, 61022, Ukraine

DESIGN COMPETENCE OF FUTURE TEACHER OF VOCATIONAL EDUCATION: ESSENCE AND CONDITIONS FOR FORMATION

Purpose. The purpose of the article is to determine the essence and conditions for the formation and development of design competence in future vocational education teachers.

Methods. Analysis of regulatory and legal documentation, philosophical, psychological, pedagogical, and methodological literature, synthesis, systematization, generalization, and comparison.

Results. It has been determined that the design competence of future vocational education teachers is an integral component of professional competence, ensuring readiness for design activities, including a set of relevant theoretical knowledge, practical skills, and personal qualities aimed at the successful implementation of future professional activities. The content and structure of the design competence of future vocational education teachers is determined by the specifics of their future professional activities. The formation and development of design competence in future vocational education teachers is understood as a consistent process of qualitative change in the personality of a vocational education student, aimed at acquiring components of design competence, associated with achieving its specified level. Based on the analytical and synthetic procedures carried out, it was determined that through the integration of competency-based, dimensional, and project-based approaches, the formation and development of the design competence of future vocational education teachers can take place, the scientific basis for which is a system of principles: integrativity; individualization; situationality; equality; participativeness.

Conclusions. Analysis of psychological and pedagogical literature and generalization of pedagogical experience have made it possible to identify and formulate pedagogical conditions for the formation and development of design competence in future vocational education teachers: 1) application of a set for interdisciplinary career-oriented tasks; 2) stimulation of project thinking in students of vocational and pedagogical education; 3) activation of their creative activity. Promising areas for further scientific research may include ways and means of improvement, as well as the creation of a model for the formation and development of design competence in future vocational education teachers.

KEY WORDS: *design competence, pedagogical design, design-thinking, vocational education teacher, pedagogical conditions.*

References

1. Barnet, B., Evanz, D. (2018). [Design thinking. Design the life, Nash format, Kyiv. (in Ukrainian).
2. Bondarenko, N., Pasko, O. (2023). Features of the training of future design specialists in higher education institutions. *Current Issues of the Humanities*, 61(1), 58-63. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-1-10> (in Ukrainian).
3. Hardabkhadze, I. (2019). Design thinking as means of adaptation to social transformations during the post-digital period. *Design education as a branch of creative industries: materials All-Ukrainian scientific-practical conference, April 18-19, 2019, KNUKiM, Kyiv.* https://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/nuk_konf/19/4.pdf (in Ukrainian).
4. Ishchenko, T., Zhukovska, S. (2020). Technologies of pedagogical design during creation of electronic program and methodical complexes in the HVPE Scientific and methodical center. *Information and resource provision of the educational process in the conditions of the digitalization of society: materials of International scientific and practical conference, 11 november 2020, Kyiv.* https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722560/1/Zbirnuk_materialiv.pdf (in Ukrainian).
5. Markovets, O. (2020). Design and creation of educational content by means of the platform of graphic design – Canva. *Information and resource provision of the educational process in the conditions of the digitalization of society: materials of International scientific and practical conference, 11 november 2020, Kyiv.* https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722560/1/Zbirnuk_materialiv.pdf (in Ukrainian).
6. Orshanskyi, L., Nyshchak, I., Pavlovskyy, Yu. (2022). Pedagogical conditions formation of

- creative activity of future teachers of labor education in the process of professional training. *Youth and market*, 1/199, 12-18. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.254027> (in Ukrainian).
7. Strilets, V. (2019). Strategy and concepts of post-industrial design. *Design education as a branch of creative industries: materials All-Ukrainian scientific-practical conference, April 18-19, 2019*, KNUKiM, Kyiv. https://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/nuk_konf/19/4.pdf (in Ukrainian).
 8. Tymenko, V. (2015). Pedagogical design in the highest professional educational institutions of a technical profile. *Design education of future specialists at the current stage of educational practice: materials of the All-Ukrainian scientific-practical online conference, (March 18–19, 2015, Poltava)*, PNPУ imeni V. H. Korolenka, Poltava. <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/5210> (in Ukrainian).
 9. Fursa, O. (2020). The phenomenon of design education in the context of design development and the system of professional training of designers. *Art Education: Content, Technologies, Management*, (15), 5-26. <https://doi.org/10.37041/2410-4434-2020-15-1> (in Ukrainian).
 10. Ashimkhanova, G., Autaeva, A., Rymkhanova, A., Olexyuk, Z. (2024). Formation of inclusive competence of future special education teachers. *Journal of Advanced Pharmacy Education & Research [JAPER]*, 14(4), 155-162. <https://doi.org/10.51847/cuvdEhj7Nl>
 11. Cook, K., Bush, S. (2018). Design Thinking in Integrated STEAM Learning: Surveying the Landscape and Exploring Exemplars in Elementary Grades. *School Science And Mathematics*, 18(3-4), 93-103. <https://doi.org/10.1111/ssm.12268>
 12. Karabaeva, Z., Musurmanova, A., Xamroevich, R. (2019). Improving the Competence of Future Vocational Education Teachers based on Modular-Rating Education. *International Journal of Engineering and Advanced Technology (IJEAT)*, 9(1), 6903-6906. <https://doi.org/10.35940/ijeat.A2997.109119>
 13. Karimova, N. (2020). Content and structure of professional education teacher's professional competence. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 8(9), 131-134, Progressive Academic Publishing, UK. <https://surl.li/akibcy>
 14. Turaev, K., Abdurakhimov, L. (2020). Model of development of design competence of future drawing science teachers. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 8((11(Part II))), 252-258. <https://surl.li/kkcdiq>
 15. Yukl, G. (2020). *Leadership in organizations* (Ninth edition, Global edition), Pearson Education, Harlow, United Kingdom.

The article was received by the editors 28.03.2025

The article is recommended for printing 03.05.2025